

OLOVĚNÝ POKLAD

Souřadnice:

50°49'40.794" severní šířky, 14°48'4.590" východní délky

50.8279983N, 14.8012750E

Místo nálezů: Česká brána, v písku pod skalním převisem.

Popis

Jedná se o pět různě velikých kusů olova. Největší z nich obsahuje patrně ještě strusku z tavby.

Hmotnosti:

1. předmět 73,975 g Ze vzorku byl odebrán vzorek pro analýzu - laboratoř v Brně, původní hmotnost je 78,372g. Výsledek zkoušky: jedná se o olovo)
2. předmět 46,698 g Nález nebyl na rozbor poslán.
3. předmět 35,578 g Nález nebyl na rozbor poslán.
4. předmět 18,838g Vzorek byl zaslán po domluvě na Technickou univerzitu v Liberci – výsledek nebyl dodán.
5. předmět Hmotnost nezjišťována.

Zařazení v Hrádeckém Svatoboru

Objev zlomků olova ukazuje, že Česká brána byla zřejmě (také) strážním místem, dohlížejícím na provoz na Žitavské obchodní stezce a snad také spojeným s vybíráním poplatků. Uschovaný Olověný poklad mohl pak být úplatkem nebo darem celníkovi či dozoru. Další možností je, že si olovo pod skalním převisem uschoval některý z vozků*.

* To by připadalo v úvahu, kdyby k uložení Olověného poklad došlo před rokem 1320 a za předpokladu, že zde nebyl žádný dohlížitel (strážný, celník). Poté je to méně pravděpodobné, neboť při přeložení tohoto dopravně náročného a jistě i nebezpečného úseku Žitavské obchodní stezky (roku 1320 z nařízení krále Jana Lucemburského) přes Lěpkarjegy-Lückendorf byla v této obci nejspíše zřízena i nová celnice (pokud ne už v Petrovicích). Přesto mohl některý vozka tento starý úsek využít a poklad v České bráně uschovat pro případ, že by byl prohledáván.

Dějinné souvislosti

Vztahují se sice k době pozdější, lze si z nich však alespoň rámcově představit poměry, které panovaly sto let předtím:

V roce 1425 obdržela Žitava od krále Zikmunda právo skladu olova*. To Žitavským umožňovalo tento kov, vytěžený v Panenské Hůrce (dnes část Bílého Kostela nad Nisou), opatřovat svými značkami. Neoznačené pak měli právo zabavovat a panovníkův zisk z dolů na olovo si do odvolání ponechávat**.

** Ve středověku bylo obtížné vyrobit skleněné tabule o větších rozměrech a proto se okna zhotovovala z malých skleněných tabulek seskládaných do olověných H profilů letovaných cínem (takzvané vitraje, vitráže). Dodnes tato okna můžeme vidět ve starých katedrálách a středověkých hradech. Olůvkem se také psalo.*

*** Výše uvedené může ukazovat na to, že Žitava byla výkupčím olova i v dobách dřívějších, protože někam se vytavené kovy (tedy nejen olovo, ale i stříbro, cín, železo a měď) vozit musely – a to i ve 13. století, kdy se s těžbou na Chrastavsku začínalo. Olovo ale vykupoval i Zhořelec, který patrně v té době se Žitavou na tomto poli soupeřil).*

Je rovněž zaznamenáno, že po zemských cestách, tedy i po Žitavské cestě (mezi Žitavou a Jablonným v Podještědí), se vozil len, obilí, dřevo, plátno výborné kvality, víno, pivo, sůl, slanečky i jiné potraviny.

Současné místo uložení Olověného pokladu

Nález byl předán po posouzení archeoložkou Mgr. Renatou Tišerovou z Národního památkového ústavu, pracoviště Liberec, a po jejím vyjádření zaslán starostovi Bílého Kostela nad Nisou.

Obrázek č. 1

Kovové předměty, nalezené pod skalním previsem v České bráně 23. října 2021.

Předposlední částička byla oddělena za účelem zjištění složení a s posledním vzorkem zaslána na Technickou univerzitu, která však výsledky nedodala.

Obrázek č. 2

Původní nález

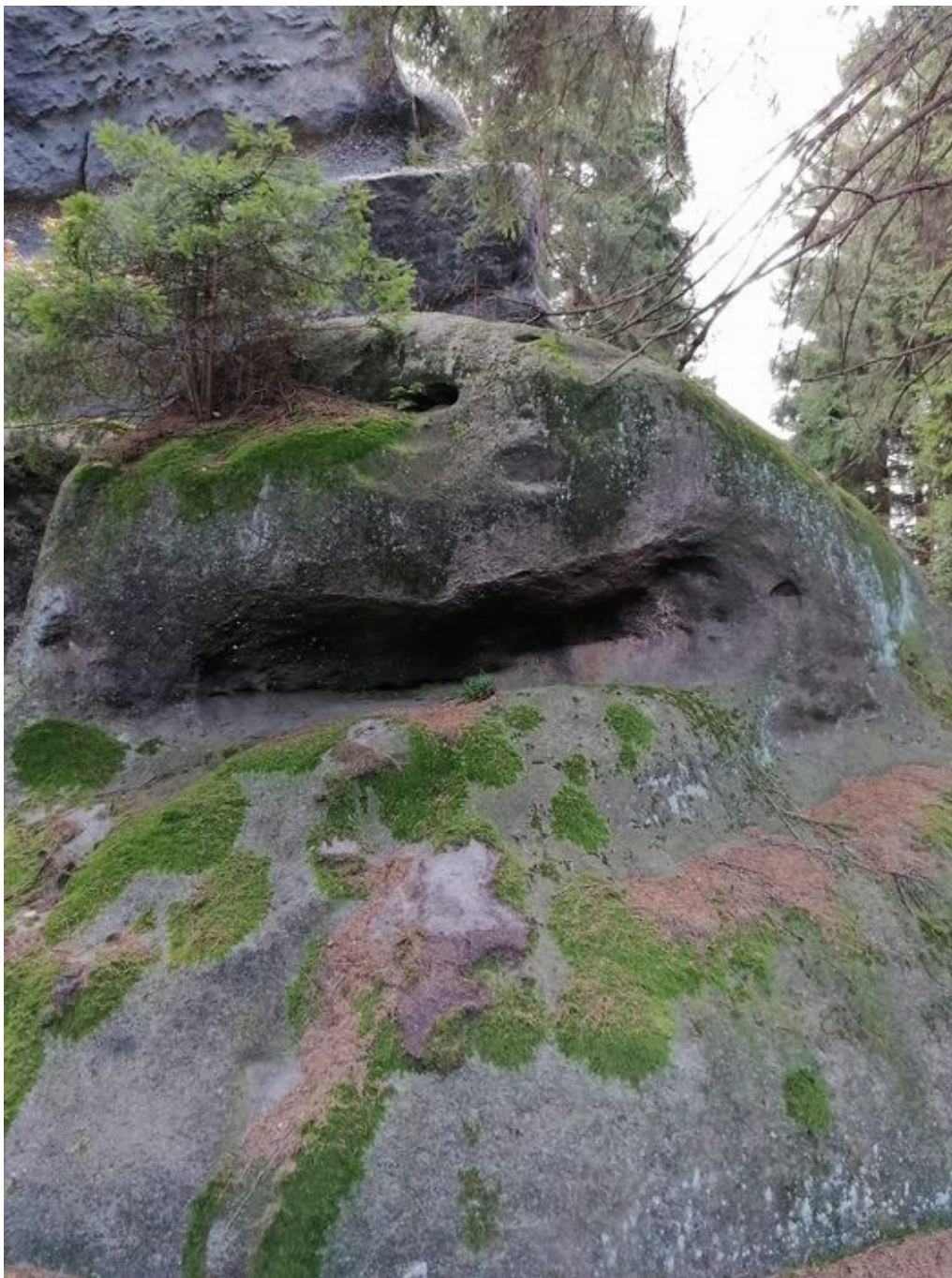
Obrázek č. 3/1

Západní strana balvanu, kde pod jeho převisem byl Olověný poklad nalezený.

Obrázek č. 3/2

Původní tváře a pozdější značky na kamenné ploše nad místem nálezů.

Obrázek č. 4

Jižní strana balvanu, pod jehož převisem (na snímku vlevo) byl Olověný poklad uložen.

Je na ní dobře patrna kamenná tvář s ústy, jež zřejmě sloužila i jako úkryt dozorce
či výběrčího poplatků.